

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата Гроздане С. Шишовић

Одлуком Наставно-научног већа Факултета бр. 01-1228/2-8.12 од 12.09.2016. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Гроздане Шишовић под насловом

**АРХИТЕКТОНСКА КОНКУРСНА ПРАКСА И ПИТАЊЕ АУТОНОМИЈЕ
АРХИТЕКТУРЕ**

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Школске 2007/2008. године у пролећном семестру, кандидаткиња је уписала Докторске академске студије архитектуре (основна област истраживања: *архитектура и урбанизам*, а ужа научна област истраживања: *архитектура*).

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен Факултета”, бр. 80/80, 84/10, 88/12 и 89/12-пречишћен текст), а у вези са чланом 28. Правилника о докторским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 81/08) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 18.09.2013. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 30.09.2013. године, донело одлуку бр. 01-1337/2-8.16. којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидата Гроздане Шишовић, дипл. инж. арх. и теме докторске дисертације, под насловом „**Архитектонска конкурсна пракса и питање аутономије архитектуре**”, у саставу:

- др Владан Ђокић, ментор
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- арх. Зоран Лазовић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Љиљана Благојевић, члан Комисије
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

- др Петар Бојанић, члан Комисије
научни саветник, Универзитет у Београду, Институт за филозофију и друштвену
теорију

На основу члана 30. Закона о високом образовању (“Сл. Гласник РС”, бр 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/2013), а у вези са чланом 100. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 80/80, 84/10 и 89/12), члановима 31-34. Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр. 81/08) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 10.12.2013. године, Наставно научно веће Факултета је, на седници одржаној 23.12.2013. године, донело одлуку број 01-1970/2-8.8. да се Гроздани Шишовић, дипл. инж. арх., одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом **„Архитектонска конкурсна пракса и питање аутономије”** и да се за ментора именује др Владан Ђокић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

03.02.2014. године Наставно научно веће Архитектонског факултета Универзитета у Београду, донело је одлуку број 01-130/2-5.40., да се кандидаткињи Гроздани Шишовић, због обимности истраживања одобри продужетак рока за израду рада на докторској дисертацији годину дана, односно до 28.02.2015. године.

05.02.2015. године кандидаткињи је одобрен статус мировања у школској 2014/2015. години због породичног одсуства.

25.01.2016. године Наставно научно веће Архитектонског факултета Универзитета Београду, донело је одлуку број 01-80/2-13.16, да се кандидаткињи Гроздани Шишовић, уз сагласност ментора, због обимности истраживања одобри продужетак рока за израду рада на докторској дисертацији, до 28.02.2017. године.

Завршену докторску дисертацију кандидаткиња, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија 07.09.2016. године.

На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен АФ”, бр.105/15 – пречишћен текст), члана 37. Правилника о докторским академским студијама (“Сл. билтен АФ”, бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 07.09.2016. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 12.09.2016. године, донело одлуку број 01-1228/2-8.12 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Гроздане Шишовић под насловом **„Архитектонска конкурсна пракса и питање аутономије архитектуре”** у саставу:

- др Владан Ђокић, ментор
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- арх. Зоран Лазовић, члан Комисије
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет
- др Љиљана Благојевић, члан Комисије
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

- др Петар Бојанић, члан Комисије
научни саветник, Универзитет у Београду, Институт за филозофију и друштвену
теорију

1.2. Научна област дисертације

Докторска дисертација припада научној области *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Архитектура* за коју је матичан Архитектонски факултет у Београду.

Ментор предметне дисертације је др Владан Ђокић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду. Компетенције ментора за вођење ове предметне докторске дисертације одређују референце наведене у наставку:

1. G. Mickovski, V. Djokic, „Okrugni ured za osiguranje radnika u Skopju arhitekta Drage Iblera, 1934,“ *Prostor*, Vol. 23, No. 1 (49), pp. 82-95, 2015. ISSN 1330-0652 (Print), ISSN 1333-9117 (Online).
2. P. Bojanić, V. Djokić, „La Philosophia Architettonica,“ *Rivista di estetica*, LabOnt, Rosenberg & Sellier Editori, Torino, Vol. 55, n. 1, pp. 81-88, 2015. ISBN 9788878853744.
3. S. Marošević, D. Milićević, V. Djokić, M. Šošević, „Value Framework for Evaluation of Land Banks/Funds,“ *Geodetski vestnik*, Vol. 58 (3), p.568-577, 2014. ISSN 0351-0271.
4. Z. Gospavić, J. Gucević, O. Vasović, V. Djokić, „Mortgage market in the Republic of Serbia: Present situation and prospects,“ *Geodetski vestnik*, Vol. 57 (1), pp.85-96, 2011. ISSN 0351-0271.
5. P. Bojanić, V. Djokić, „L'institution revolutionnaire". O'prevratu', nasilju in instituciji pri Gillesu Deleuzu,“ *Filozofski vestnik*, pp. 223-234, 2011. ISSN 0353-4510.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Гроздана Шишовић рођена је 10. 04. 1976. године у Ваљеву, где је завршила основну школу, као ђак генерације, нижу музичку школу и Ваљевску гимназију – специјално математичко одељење. Кандидаткиња је 2002. године дипломирала на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, са просечном оценом 8.63 током студија, и оценом 10 на дипломском раду, и тиме стекла звање дипломираног инжењера архитектуре. Докторске студије Архитектонског факултета, уписала је у пролећном семестру 2007/2008. године. Као усмерење докторских студија одабрала је студије научног карактера, основна област истраживања *Архитектура и урбанизам*, које је успешно завршила са просечном оценом 9.56 током студија.

Од 2002. до 2007. године, кандидаткиња је остварила професионалну сарадњу са архитектом Гораном Војводићем (2005.-2007. у оквиру фирме БироВИА). Низ пројеката и реализација потписује коауторски са архитектом Војводићем – управни објекат *Porsche SCG*, Тројни стамбени објекат Терзин, стамбени објекат Ђурић,

Ентеријер продајног простора БПМ и друго, за које добија низ стручних признања. Упоредо, од завршних година студија, са групом колега, променљивог састава, делује у оквиру тима ге:АСТ, учествујући у значајном броју архитектонско-урбанистичких конкурса и осваја више награда.

Од 2007. године, званично оснива архитектонску праксу под називом ге:a.s.t. Студиом руководи партнерски са Дејаном Милановићем и бави се архитектонским пројектима и реализацијама, учествује на великом броју архитектонско-урбанистичких конкурса, излаже и објављује радове у земљи и иностранству. Међу референтне изведене објекте убрајају се: *Школа српског језика и културе са хостелом, у Ваљеву* (награда Салона архитектуре у Београду за изведено архитектонско дело), *Пословни објекат Нецком у Никшићу* (награда бијенала младих архитеката Интернационалог удружења архитеката – регион 2, Леонардо 2011, у Минску и Повеља Удружења архитеката Србије за најуспешније дело наших архитеката реализовано у иностранству, за 2011. годину), *Објекат непрофитног становања у Новом Београду* (признање 32. Салона архитектуре у Београду за изведено архитектонско дело), ентеријер ученичког хола Ваљевске гимназије. За реализована дела, три пута је била кандидована за награду Европске уније за архитектуру - *Mies van der Rohe Award*. Тренутно као одговорни пројектант руководи израдом пројекта за извођење дела стамбеног насеља Пиц-мала у Краљеву, на основу првонаграђеног конкурсног решења.

Од фебруара 2009. до фебруара 2016. године, кандидаткиња је запослена на Архитектонском факултету Универзитета у Београду у звању асистента Департмана за архитектуру у области Архитектонско пројектовање и савремена архитектура. Учествоје у реализацији наставе на Основним академским и Мастер студијама. Поред редовног ангажмана држи више гостујућих предавања на различитим предметима, на позив руководећих наставника. Кроз истраживачки рад учествује у научним пројектима, објављује чланке и научне радове. Као члан Департмана учествује у припреми РИБА акредитације, Комисији за организовање гостујућих предавања, реализацији стручних конференција и другим активностима у области унапређења рада школе.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње Гроздане Шишовић изложена је на **348** страница. У делу који претходни нумерисаном делу рада, дати су: насловне стране на српском и енглеском језику, резиме на српском и енглеском језику, изјава захвалности, садржај, и попис слика, табела и скраћеница. Основни текст дисертације, са **3 табеле** дат је на **185** страна, након којих је дат списак извора и коришћене литературе, а након њих дате су илустрације – слике и дијаграми на укупно **98** страница. Након илустрација, дат је прилог, *Appendix*, након чега су дате биографија кандидата и изјаве. Докторска дисертација има три дела: *Увод*, *Приказ и интерпретацију резултата истраживања* који се састоји из два дела од којих прив садржи две а други три главе, и на крају *Закључне напомене*.

САДРЖАЈ

УВОД

Уводне напомене о теми

Претходна анализа информација о проблему истраживања

Анализа информација о конкурсној пракси Србије у простору Југославије

Преглед и систематизација извора о архитектонској конкурсној пракси

Преглед и систематизација секундарних извора о архитектонској конкурсној пракси

Анализа информација о теоријском питању аутономије архитектуре – скицирање

теоријског оквира истраживања

Образложење проблема и предмета истраживања

Циљеви изадаци истраживања

Радне хипотезе

Научне методе истраживања

Генерална структура докторске дисертације

ПРИКАЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

1. МАНИФЕСТАЦИЈЕ ПИТАЊА АУТОНОМИЈЕ У ПОЉУ АРХИТЕКТОНСКЕ КОНКУРСНЕ ПРАКСЕ

1.1 Конкурс као потенцијално поље аутономије архитектуре

1.2 Дистанца у односу архитект - клијент

1.3 Архитектонски пројекат као аутономни дискурс

1.3.1 Пројекат и конструисана реалност

1.3.2 Цртеж у архитектури

1.4 Конкурс и експеримент

1.5 Жирирање архитектонског конкурса - вредносна мерила

1.6 Конкурс као јавни догађај у коме архитектонски пројекат игра централну улогу

2. КОНТЕКСТ ИСТРАЖИВАЊА – АРХИТЕКТОНСКА КОНКУРНА ПРАКСА У СРБИЈИ

2.1 Развој архитектонске сцене

2.1.1 Образовање архитеката у Србији током XX века

2.1.2 Струковне организације и друштвени положај архитектонске струке

- 2.2 Особености и развој архитектонске конкурсне праксе у Србији у југословенском културном простору од 1918. - 1992. године
 - 2.2.1 Правилници и организовање конкурса
 - 2.2.2 О публикавању резултата и радова – видљивост и утицај
 - 2.2.3 О улози конкурса

3. ТЕРАЗИЈСКА ТЕРАСА И ГРАД У ПЕРСПЕКТИВИ

- 3.1 Поглед из центра: урбанистичка идеја Теразијске терасе
- 3.2 Демонстрација модернизма: конкурс из 1929-30. године
 - 3.2.1 Распис и резултати конкурса
 - 3.2.2 Наручилац, жири и публика
 - 3.2.3 Значај победничког решења и идеје које стоје иза њега
- 3.3 Послератна ревизија Добровићевог решења
- 3.4 'Интегрисана празнина', дистордирани одједи Добровићевог решења и конкурс из 1967-68. године
- 3.5 Брзо пропитивање: конкурс из 1991. године
- 3.6 Нови одговор на стара питања: конкурс из 1998. године
- 3.7 Закључци анализе конкурса за Теразијску терасу

4. ТРГ РЕПУБЛИКЕ – ПРОЈЕКТОВАЊЕ ЦЕНТРАЛНОГ МЕСТА

- 4.1 Трг на месту капије
- 4.2 Естетизација наспрам модернизације: Конкурс из 1937. године
- 4.3 Нови оквир за стари чвор: конкурс из 1954. године
- 4.4 Трг у проширеном центру: конкурс из 1967-68. године
- 4.5 Закључци анализе конкурса за Трг републике

5. ФАНТАЗАМ О УРБАНОМ - СЛУЧАЈ СЛАВИЈЕ

- 5.1 Од рита до трга - рађање новог центра
- 5.2 Ка урбанизацији: конкурс из 1954. године
- 5.3 'Славија City': конкурс из 1967-68. године
- 5.4 Пројектовање 'Рупе': конкурси од 1977. до 1992. године
- 5.5 Закључци анализе конкурса у подручју трга Славија

ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

ЛИТЕРАТУРА
ИЛУСТРАЦИЈЕ
APPENDIX

Биографија аутора

Изјава о ауторству

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Изјава о коришћењу

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

У **Уводу** докторске дисертације се образлажу: тема, предмет и проблем истраживања, увид у литературу, циљеви, задаци, хипотезе, методолошки оквир рада као и процена научне оправданости и очекиваних резултата истраживања.

Средишњи део рада, ***Приказ и интерпретација резултата истраживања***, састоји се од два дела.

Први део истраживања, се састоји од две главе. **Прва глава** има улогу да објасни релевантност истраживања конкурсне праксе за постављање питања о архитектонској аутономији, и да образложи значај проблема аутономије у конкурсној пракси. **Прво поглавље** ове главе односи на детектовање манифестација аутономије у конкурсној пракси. **Друго поглавље** даје анализу дистанце у односу између архитекта и клијента, која је карактеристична за архитектонски конкурс. У **трећем поглављу**, излажу се увиди који архитектонски пројекат обележавају као аутономни дискурс. **Четврто поглавље** доноси анализу тезе да је конкурс простор за експеримент у архитектури, док се у **петом поглављу** анализирају типичне карактеристике жирирања архитектонског конкурса. **Шесто поглавље** расветљава укупну структуру архитектонског конкурса као скупа активности у коме средишњу улогу игра архитектонски пројекат.

Друга глава расветљава, кроз неколико различитих аспеката, контекст развоја архитектонске конкурсне праксе у Србији у периоду на који се односи истраживање, односно од завршетка првог светског рата и формирања Краљевине СХС, до распада СФР Југославије почетком деведесетих година двадесетог века. **Прво поглавље** има за тему приказ развоја архитектонске сцене у Србији у предметном периоду, **Друго поглавље** ове главе даје приказ особености архитектонске конкурсне праксе у Србији у периоду који обухвата предмет истраживања.

Други део рада чине три главе. Главна тема сваког од ових поглавља су студије случаја одабраних конкурса одржаних у Србији, у предметном периоду, као и њихова компаративна анализа.

Трећа глава је посвећена студијама случаја неколико конкурса за архитектонско-урбанистичка и урбанистичка решења простора Теразијске терасе у Београду. **Прво поглавље** је посвећено увиду у просторни контекст и догађаје који су претходнили расписивању првог конкурса за уређење ове локације. **Друго поглавље** даје приказ и анализу конкурса из 1929-30. године, а **треће поглавље** опис послератне ревизије првонаграђеног решења. **Четврто поглавље** се превасходно бави контекстом и резултатима конкурса из 1967-68. године који је за тему имао урбанистичко решење

централног градског потеза од Калемегдана до Славије, а између осталог је третирао и простор Теразијске терасе. **Пето поглавље** даје приказ и анализу конкурса из 1991. године, а **шесто поглавље** прилаже додатну анализу конкурса који излази изван предметног периода, одржаног 1998. године, у сврху извођења додатних компаративних закључака. **Седмим поглављем** дати су сажето закључци истраживања и табеларни преглед различитих анализираних или поменутих активности.

Четврта глава представља истраживање и упоредну анализу неколико конкурса везаних за локацију данашњег београдског Трга републике. **Прво поглавље** даје уводне информације о месту које је предмет истраживања и предисторији његовог развоја. **Другим поглављем** дати су приказ и анализа међународног конкурса из 1937. године, а **треће** обухвата конкурсе и пројекте реализоване у периоду од почетка века до 1968. године. У **четвртном поглављу** аналира се онај део већ поменутог конкурса из 1967-68. године који се односи на предлоге за реконструкцију Трга републике. **Пето поглавље** сумира сажето резултате анализе и даје хронолошки табеларни преглед проширене базе података који су коришћени за анализу.

У **Петој глави** предмет истраживања је серија конкурса из различитих периода планирања и изградње београдског трга Славија, током периода од настанка трга до деведесетих година двадесетог века. **Прво поглавље** представља кратак увод о просторном развоју трга Славија. **Друго поглавље** даје приказ и анализу конкурса из 1954. године, а **треће поглавље** дела конкурса из 1967-68. године који се односи на простор Славије. **Четврто поглавље** даје приказ и анализу два конкурса, из 1977. и 1992. године. **Пето поглавље** даје сажето сумира резултате анализе и даје табелу по аналогiji са преходна два поглавља.

У **Закључку** се сумирају резултати рада, проверавају почетне хипотезе и разматрају проблеми који су се у току анализе показали као релевантни за наредна истраживања.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Докторска дисертација Гроздане Шишивић обрађује тему архитектонске конкурсне праксе, која је нераздвајни сегмент савремене архитектонске праксе. Архитектонска конкурсна пракса узета је као предмет истраживања на коме се испитује проблем аутономије архитектуре, који од почетка двехиљадитих година представља један од најактуелнијих проблема у пољу савремене архитектонске теорије. Будући да се као директни предмет истраживања одабира локална архитектонска сцена у току двадесетог века, односно конкурсна архитектонска пракса у Србији у југословенском културном простору, тема се додатно утемељује у истраживању локалних услова развоја архитектонске струке, чији су токови промена и смена парадигми и даље видљиви у физичком изграђеном простору наше средине. Оригиналност истраживања огледа се најпре у споју тема архитектонског конкурса и питања аутономије архитектуре, који у досадашњим истраживањима код нас нису до сада били довођени у везу у објављеним научно-истраживачким радовима.

Оригиналноост овог докторског рада се додатно огледа у чињеници да архитектонска конкурсна пракса Србије није до сада била средишња тема докторских дисертација или шире научне расправе. У раду је поред анализе селектованих примера, у додатку дата и шира истраживачка база о архитектонским конкурсима у Србији, заједно са приказом извора.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Кандидаткиња је у оквиру докторске дисертације користила обимну литературу и изворе из области теорије архитектуре, архитектонског и урбанистичког пројектовања као и литературе и извора који се односе на ужи предмет предмета истраживања – конкурсну праксу у Србији. Избор, обим и квалитет библиографских јединица указује на то да је кандидаткиња упозната са кључним теоријским расправама и резултатима, као и са релевантним примерима у области коју истражује, као и да на одговарајући начин користи изворе за аргументацију својих ставова.

Прва група литературе, примарни извори, обухвата документа, правилнике и законе, као и архивску документацију, писане и објављене изворе о примерима који су анализирани у оквиру другог дела докторског рада. Секундарна литература анализе других аутора о конкурсној пракси, анализе појединих конкурса о којима се истражује као и литературу из области теорије архитектуре, и то превасходно оне која се односи на проблем архитектонске аутономије и на теоријска разматрања о дисциплинарности архитектуре. У наставку су побројана главна дела из три основне тематске групе литературе.

Литературу која се односи на средишњи проблем истраживања - питање аутономије архитектуре, као и на шире разумевање позиције архитектуре у оквиру ширег друштвеног контекста и њеног потенцијала за критичко деловање у оквиру њега, чине између осталог следећа дела: Aureli, Pier Vittorio. *The Project of Autonomy: Politics and Architecture within and against Capitalism*. NYC, New York: Princeton Architectural Press, 2008.; Vidler, Anthony. *Histories of the Immediate Present: Inventing Architectural Modernism*. Cambridge, Mass: MIT Press, 2008.; Lefebvre, Henry. *Production of Space* (1974) Translated by Donald Nicholson-Smith. Oxford: Blackwell, 1991.; Lefebvre, Henry. *Writings on the Cities* Translated and edited by Eleonore Kofman and Elizabeth Lebas. Oxford: Basil Blackwell, 1996.; Ghirardo, Diane Y. "Manfredo Tafuri and Architecture Theory in the U.S., 1970-2000", *Perspecta: The Yale Architectural Journal* (New Haven, CT) Vol. 33: *Mining Autonomy* (2002), pp. 38-47; Jameson, Fredric. "Architecture and the Critique of Ideology" (1982), in Hayes, K. Michael (ed.), *Architecture Theory Since 1968*. Cambridge, MIT Press, (2000), pp. 440-461.; Tafuri, Manfredo. "L'Architecture dans le Boudoir: The language of criticism and the criticism of language" (1974), in K. Michael Hays (ed.), *Oppositions Reader* (NY: Princeton Architectural Press, 1998), pp. 291-316; Tafuri, Manfredo. "Toward a Critique of Architectural Ideology" (1969), in K. Michael Hayes (ed.), *Architecture Theory Since 1968*. Cambridge, MIT Press, 2000, pp. 2-35.; Frampton, Kenneth. "Reflections on the Autonomy of Architecture: A Critique of Contemporary Production", u Ghirardo, D., (ed.) *Out of Site: A social Criticism of Architecture*. WA: Bay Press, 1991. pp.17-26; Hays, K. Michael. *Architecture's Desire, Reading the Late Avant-Garde*. Cambridge, Mass: MIT Press, 2010.; Hays, K. Michael and Lauren Kogod, "Twenty Projects at the Boundaries of the Architectural Discipline in Relation to the Historical and Contemporary Debates over Autonomy", *Perspecta: The Yale Architectural Journal* (New Haven, CT), Vol. 33: *Mining Autonomy* (2002), pp. 54-71;

Литература која се односи на шири предмет истраживања - архитектонску конкурсну праксу као феномен и на особености институције архитектонског конкурса, обухвата између осталог следећа дела: Larson, Magali Sarfatti. "Architectural Competitions as Discursive Events", *Theory and Society*, Vol. 23, No. 4 (1994), pp. 469-504; Lipstadt, Hélène, ed. *The Experimental Tradition. Essays on Competitions in Architecture*. New York: The Architectural League of New York, Princeton Architectural Press, 1989; Lipstadt, Hélène. "Are Competitions Populist? A Bourdieusian Alternative Perspective", у Michael Shamiyeh, ed. *What People Want: Populism in Architecture and Design* (Basel: Birkhäuser, 2005), pp. 133-149.; Malmberg, Catherine, ed. *The Politics of Design: Competitions for Public Projects*, NY: Policy Research Institute for the Region at the Woodrow Wilson School at Princeton University, the Princeton University School of Architecture, and the Van Alen Institute, 2006.; Rowe, Colin. "Bibliotheca Alexandrina: An Also Ran?", *ANY: Architecture New York*, No. 7-8, *Form Work: Colin Rowe* (1994), str. 52-57.; Schluntz, Roger L. „Design Competitions: For Whose Benefit Now?“. *Journal of Architectural Education*, Vol. 35, No. 4, "Design Competitions" (1982), str. 2-9; Chupin, Jean-Piere, C. Cucuzella and B. Helal, eds., *Architecture Competitions and the Production of Culture, Quality and Knowledge*, (Montreal: Potential Architecture Books, 2015).

Коришћена литература којом је обухваћена тема конкурсне праксе у Србији састоји се од већег броја примарних и секундарних извора о архитектонским конкурсима који су били предмет истраживања. Из великог броја ових јединица издвајамо само неке: Јањић, Слободан. „О карактеристикама првонаграђеног пројекта на Конкурсу за уређење Трга републике у Београду” *Преглед архитектуре*, бр.4-5 (јули, 1955), str. 110-114.; К., Л. „О konkursu za urbanističko rešenje gradskog centralnog poteza od Kalemegdana do trga Dimitrija Tucovića u Beogradu”, *Urbanizam Beograda*, (1968), str. 5-7.; Карамата, Коста и Боривоје Анђелковић, "Теразијска тераса и теразијски простор: о једној неоствареној идеји", *Архитектура урбанизам* (Београд), бр. 21 (1963), стр. 42-43.; Кojić, V. „Pred novim pravilnikom za natječaje”. *Građevinski vjesnik* (Zagreb), br. 10 (1938), str. 152-155.; Maksimović, Stojan i Borko Novaković, „Razmišljanja na temu o širim koncepcijama prostorne organizacije Beograda”, *Arhitektura* (Zagreb) br. 99-100 (1968) str. 42.; Михајлов, Саша и Биљана Мишић. „Палата главне поште у Београду”, *Наслеђе* (Београд), бр. 9 (2008), стр. 239-264.; Младеновић, Димитрије. „Теразијска тераса: јавни конкурси – чинилац архитектонске струке”, *Форум*, бр. 20 (1993), стр. 4.; Petričić, Branko. „О konkursu za zgradu Koncertne dvorane u Beogradu", *Tehnika* (Beograd), br. 5-6 (1949), str. 193-197.; Petričić, Branko. „О rezultatima konkursa za urbanističko rešenje poteza od Kalemegdana do Trga Dimitrija Tucovića", *Arhitektura urbanizam* (Beograd), br. 49-50 (1968), str. 7-25.; "Резултати конкурса за уређење тргова Престолонаследниковог и Кнежев споменик". *Београдске општинске новине* (Београд) 4–6 (1937), стр. 338-340;

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Истраживачки рад на докторској дисертацији захтевао је примену више различитих научних метода. У процесу формирања информационе основе, коришћен је научни метод анализе грађе – примарних и секундарних извора. У фази систематизације, формира се шира база података о конкурсној пракси целог предметног периода, у форми табеларног прегледа. Архитектонски конкурси су анализирани у целини, а на појединачне пројекте примењена је метода архитектонске анализе, којој је затим, за потребе упоредне архитектонске анализе придружена израда архитектонских дијаграма којима се расветљавају различити просторни или функционални аспекти решења. На текстуални део конкурсне документације, различита пратећа документа, правилнике, одлуке и друго, као и на референтне текстове из периода о друштвеном контексту

примењена је метода анализе садржаја. За анализу доступног графичког и фото-материјала из перида, у једном делу истраживања је примењен метод *читања слике* 'позајмљен' из области историје и теорије уметности.

3.4. Применљивост остварених резултата

У раду су повезана истраживања локалне конкурсне праксе, њених особености, развоја и промена са теоријским разматрањима која постављају питања односа архитектуре и општег контекста у коме настаје. Средишњи проблем, питање могућности и ограничења аутономије архитектонске праксе и архитектонског дела, истражује се између осталог и кроз научно објашњење механизма, образаца и пракси који одликују институцију архитектонског конкурса. У том смислу, применљивост резултата истраживања може се видети у области унапређења форми и пракси институције архитектонског конкурса у нашој средини.

Будући да је рад конципиран превасходно као прилог истраживањима у области теорије архитектуре о питањима дисциплинарности архитектонске струке и аутономије архитектонског стварања, сматрамо да његов примарни допринос лежи у проширивању знања о овим темама у контексту домаће

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

Кандидаткиња Гроздана Шишовић је показала способност за научно-истраживачки рад, кроз самостални рад на самој дисертацији, као и кроз претходна истраживања која су комплементарна са тематским оквиром ове дисертације, и представљају допринос теорији архитектонског пројектовања. Кандидат је кроз овај рад показао самосталност у идентификацији проблема истраживања, а потом одабиру, примени и интерпретацији метода истраживања на предмет истраживања. Докторска дисертација показује да кандидат влада истраживачким методима и теоријским знањима из области теорије архитектуре и архитектонског пројектовања.

У дисертацији се уочава способност кандидата да препозна и издвоји проблем истраживања, да у односу на њега препозна и директно или индиректно контекстуализује теоријске поставке, те да у односу на њих одреди, примени и интерпретира одговарајуће методе на задати предмет и тематски оквир. У аргументацијској елаборацији посебно су препознате способности кандидата да успостави релације теориских поставки из ширег оквира теорије архитектуре и усмери их ка конкретним резултатима применљивим у области архитектонског и урбанистичког пројектовања.

На основу детаљног увида у дисертацију комисија је уверена да кандидат поседује знања и вештине за успешно самостално бављење истраживачким и научним радом из области архитектуре и урбанизма, и на тај начин допринесе развоју савремене архитектонске и урбанистичке теорије и праксе.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Остварени допринос истраживања овим докторским радом може се разложити на следеће конкретне научне доприносе:

- научну систематизацију знања о архитектонској конкурсној пракси као важном сегменту архитектонске праксе;
- успостављање и објашњење теоријске везе између конкурсне праксе у архитектури и проучавања могућности аутономије архитектуре као дисциплине и као дела;
- сагледавање и разумевање развоја конкурсне архитектонске праксе у Србији у периоду од 1918. до 1992. године и њених различитих особености у различитим историјским моментима;
- систематизацију сазнања о односу конкурсне праксе у архитектури и развоја и промена архитектонских парадигми у Србији у проучаваном историјском периоду;
- компаративну анализу и систематизацију сазнања о развоју архитектонских и урбанистичких идеја о правцима развоја неколико важних београдских централних урбаних локација;
- научно испитивање, критичко сагледавање и објашњење могућности и граница аутономије архитектонске дисциплине и архитектонског дела;
- научну систематизацију знања о савременом теоријском питању аутономије архитектуре у контексту локалне архитектонске праксе у Србији.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Будући да се теоријско питање аутономије архитектуре први пут код нас научно истражује на примерима локалне архитектонске конкурсне праксе, резултати истраживања у исто време расветљавају специфичности, развој и ограничења институције архитектонског конкурса у нашој средини и доприносе расветљавању улоге архитектуре у различитим историјским моментима у оквиру проучаваног периода. Истраживачки проблем, могућност и ограничења аутономије архитектуре, разложен је и испитиван преко својих потенцијалних манифестација у оквиру серије студија случаја. Један од резултата истраживања, поред формирања тематски јасне истраживачке основе и документационе базе података, као и компаративних табела, нарочито значајни резултати који дају методолошки, научни и стручни допринос матичној области Архитектура и урбанизам, су упоредни аналитички дијаграми који сумирају резултате предузетих анализа.

4.3. Верификација научних доприноса

Категорија M24:

1. **Šišović, Grozdana**, "Architectural Competitions and the Issue of the Autonomy of Architecture: the Case of Terazije Terrace", *SPATIM – International review*, br. 35 (2016), pp. 45-53. (ISSN 1450-569X (Print), ISSN 2217-8066 (Online)).

Категорија M33:

1. **Šišović, Grozdana**. "Architectural Competition as a Field of Autonomy?", *On Architecture Conference Proceedings / Interantional Conference and Exhibition "On Architecture"*. Beograd: STRAND, 2013, pp. 405-416. (ISBN 978-86-89111-04-0)

Категорија M34:

1. **Šišović, Grozdana**. „Architectural Competitions and Ideological Patterns“, međunarodna konferencija Arhitektura i Ideologija, Beograd, 2012, objavljen apstrakt rada u elektronskoj formi.

Категорија M44:

1. **Šišović, Grozdana**. "Interview with Gabriele Mastrigli". in Djokić, Vladan and Petar Bojanić, editors. *INTERVIEWS / ISSUES? : Concerning the Project of Peter Eisenman: On Architectural Education*. University of Belgrade – Faculty of Architecture: Belgrade, 2015, pp. 90-97. (ISBN 978-86-7924-142-9)
2. **Šišović, Grozdana**. „Stanovanje i pitanje autonomije arhitekture - Arhitektonska autonomija u polju konkursne prakse". u Mako, Vladimir, ur. *Zbornik mladih istraživača na projektu TR36034: Istraživanje i sistematizacija stambene izgradnje u Srbiji u kontekstu globalizacije i evropskih integracija u cilju unapređenja kvaliteta i standarda stanovanja*, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski fakultet: Beograd, 2014., str. 29-48
3. **Šišović, Grozdana**. "Considerations About Autonomy of Architectural Discipline - A contribution to the subject through an analysis of contemporary examples of multifamily housing in Valjevo and Uzice“, u Mako Vladimir, et al, editors, *Housing development in Serbia in context of globalisation and integrations. Approaches and experiences*. Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski Fakultet: Beograd, 2011, pp. 150-173. (ISBN 978-86-7924-063-7)
4. **Šišović, Grozdana**. "Dwelling in Block 61 - Potentials and limitations of an architectural competition“, u Mako Vladimir, et al, editors, *VOL II - Housing development in Serbia in context of globalisation and integrations. Methods and tendencies*, Univerzitet u Beogradu, Arhitektonski Fakultet: Beograd, 2012, pp. 191-206. (ISBN 978-86-7924-092-7)

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу прегледа и детаљне анализе докторске дисертације кандидаткиње Гроздане Шишовић, дипл.инж.арх, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одабраном темом, и да су структура дисертације, проблем и предмет истраживања, примењени научни методи и научне хипотезе у складу са пријавом теме за коју је Универзитет у Београду дао сагласност. Дисертација у потпуности задовољава научне критеријуме, како у погледу квалитета и научне аргументације, тако и у погледу остварених резултата, научних доприноса и применљивости за будућа истраживања. Кроз израду дисертације, као и кроз објављене радове у монографским публикацијама, зборницима међународних конференција, научним часописима, кандидаткиња је показала способност за самосталан научно-истраживачки рад.

На основу свега претходно наведеног у Реферату, Комисија предлаже Научно-наставном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да се докторска дисертација под називом **„Архитектонска конкурсна пракса и питање аутономије архитектуре“** кандидаткиње Гроздане Шишовић, дипл.инж.арх. прихвати, изложи на увид јавности и упуту на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, октобар 2016. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

.....
др Владан Ђокић, редовни професор, ментор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

.....
Зоран Лазовић, редовни професор, члан комисије
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

.....
др Љиљана Благојевић, ванредни професор, члан комисије
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

.....
др Петар Бојанић, редовни професор/научни саветник, члан комисије
Универзитет у Београду, Институт за филозофију и друштвену теорију